

Simone Weil

LA GRAVETAT I LA GRÀCIA

Presentació i traducció del francès

PAU MATHEU

Prefaci

GUSTAVE THIBON

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Títol original	<i>La pesanteur et la grâce</i>
Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL Plaça del Nord, 4 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat
Col·lecció	BIBLIOTECA DE PENSAMENT CONTEMPORANI, I
Director de la col·lecció	JOAN-CARLES MÈLICH
Primera edició	ABRIL DEL 2021
Direcció editorial	IGNASI MORETA
Assistent de producció	LAIA MARTÍ AMORÓS
Producció gràfica	IRIS PARRA JOUNOU
Disseny de la coberta	ELISENDA SEVILLA I ALTÉS
Impressió i relligat	ROMANYÀ VALLS, S. A.
© 2021	PAU MATHEU RIBERA per la presentació i la traducció al català
© 2021	FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U. per aquesta edició
Dipòsit legal	B. 3.449-2021
ISBN	978-84-17796-49-5
 Generalitat de Catalunya Departament de Cultura	Amb la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
	RESERVATS TOTS ELS DRETS

<i>Presentació.</i> PAU MATHEU	7
LA GRAVETAT I LA GRÀCIA	
<i>Prefaci.</i> GUSTAVE THIBON	17
<i>Post scriptum, cinquanta anys després.</i> GUSTAVE THIBON	45
LA GRAVETAT I LA GRÀCIA	47
BUIT I COMPENSACIÓ	51
ACCEPTAR EL BUIT	57
DESPRENIMENT	59
LA IMAGINACIÓ QUE OMPLE ELS BUITS	64
RENÚNCIA AL TEMPS	67
DESITJAR SENSE OBJECTE	70
EL JO	74
DESCREACIÓ	81
DESAPARICIÓ	90
LA NECESSITAT I L'OBEDIÈNCIA	93
ILLUSIONS	102
IDOLATRIA	111
AMOR	113
EL MAL	121
LA DESGRÀCIA	133

LA VIOLÈNCIA	139
LA CREU	141
BALANÇA I PALANCA	147
L'IMPOSSIBLE	150
CONTRADICCIÓ	154
LA DISTÀNCIA ENTRE EL NECESSARI I EL BÉ	161
ATZAR	164
EL QUI HEM D'ESTIMAR ÉS ABSENT	166
L'ATEISME PURIFICADOR	171
L'ATENCIÓ I LA VOLUNTAT	173
ENSINISTRAMENT	181
LA INTEL·LIGÈNCIA I LA GRÀCIA	187
LECTURES	193
L'ANEL·L DE GIGES	196
EL SENTIT DE L'UNIVERS	199
METAXÚ	205
BELLESA	208
ÀLGEBRA	213
LA CARTA SOCIAL...	216
EL GROS ANIMAL	220
ISRAEL	227
L'HARMONIA SOCIAL	232
MÍSTICA DEL TREBALL	241

PRESENTACIÓ

Pau Matheu

EL LLIBRE QUE ARA presentem per primera vegada en català és, com diu Gustave Thibon al prefaci, el primer llibre publicat de Simone Weil i, segurament, un dels més llegits de l'autora. Encara avui constitueix per moltes persones la via d'entrada al pensament ric, fecund i paradoxal de la filòsofa francesa.

La publicació de l'obra el 1947 va provocar una intensa commoció en la intel·lectualitat europea. Simone Weil era ja força coneguda durant els anys trenta per la seva participació en nombroses revistes, però els seus articles versaven gairebé exclusivament sobre qüestions polítiques i socials: la guerra, el colonialisme, la lluita de classes, l'estratègia sindical. Els articles que publicà entre 1932 i 1933, en què analitzava lúcidament la situació alemanya, criticava l'actuació de les diverses forces obreres i advertia dels perills d'una possible victòria feixista, foren coneguts i discutits en entorns militants. El 25 d'agost de 1933 —Weil tenia vint-i-quatre anys— la revista *La Révolution Proletarienne*, fundada per membres expulsats del Partit Comunista el 1924 i que agrupava revolucionaris antiestalinistes de diverses tendències,

publicà l'article «Perspectives. ¿Anem cap a una revolució proletària?», on Weil reflexionava críticament, basant-se en el mètode materialista de Marx, sobre la possibilitat mateixa de la revolució. L'article causà un autèntic terrabastall: va provocar elogis apassionats i crítiques furioses. A Pierre Monatte, fundador de *La Révolution Proletarienne*, li semblà «admirable». Altres afirmaren que era un treball genial «i que des de Rosa Luxemburg no s'havia escrit res de semblant». Boris Souvarine, pensador comunista rus perseguit per l'estalinisme, afirmà de Weil: «És l'únic cervell que el moviment obrer ha tingut des de fa anys.»¹ Altres, en canvi, inclosos alguns membres de *La Révolution Proletarienne*, reaccionaren més negativament. El mateix Trotski escrigué a l'octubre un text en què criticava l'article a la seva revista *La Vérité*. Durant les vacances de Nadal de 1933, Trotski s'allotjà uns dies en un pis dels pares de Simone Weil i va discutir amb ella cara a cara durant hores.

Simone Weil no era, doncs, una desconeguda. Però cap dels que havien llegit els seus articles al llarg dels anys trenta s'esperava trobar les idees expressades a *La gravetat i la gràcia*. Van sorprendre fins i tot moltes de les persones que pogueren parlar amb ella durant els anys de Marsella estrictament contemporanis a la seva redacció. Quan el llibre va aparèixer el 1947, aquesta nova dimensió del pensament de Weil fou rebuda, igualment, amb crítiques i elogis. El seu mestre Alain (pseudònim d'Émile Chartier, tota una personalitat a França), que havia llegit molts dels seus textos

¹ Cf. SIMONE PÉTREMENT, *Vida de Simone Weil*, traducció de Francisco Díez del Corral, Trotta, Madrid, 1997, p. 273.

anteriors i que l'admirava profundament,² escrigué: «A *La gravetat i la gràcia* vaig trobar molt poques coses; és el que prometia un títol vulgar i que sens dubte no era seu.»³ Altres, en canvi, acolliren aquesta nova direcció amb entusiasme. Cristina Campo ha pogut escriure que les obres de Weil, però

sobretot aquesta afortunada tria dels *Quaderns*, *La gravetat i la gràcia*, van purgar radicalment i per sempre el millor d'una generació dels mites obsolets de la raó, dels contes sentimentals i de final feliç de la ciència, dels febles tabús de la història i la psicologia, de la teologia terrorista del progrés [...], que paralitzaven o distorsionaven, com a mínim des de feia dos segles, les operacions més elementals del coneixement.⁴

La gravetat i la gràcia, doncs, com els seus escrits dels anys trenta, sacsejà els lectors de Weil amb el seu estil sec, contundent i provocador, i els va dividir com una espasa de doble tall entre detractors i entusiastes igualment apassionats.

Dit això, cal advertir que aquest llibre, el primer de Simone Weil i segurament el més llegit, no és un llibre de Simone Weil. Ella no va escriure aquests fragments perquè fossin publicats ni els ordenà d'aquesta manera: són extrets de deu quaderns al llarg dels quals el pensament de Weil evoluciona i canvia. El primer quadern, per exemple, recull notes escrites entre els anys 1933 i 1938, en les quals la temàtica religiosa és absent. I una lectura atenta dels quaderns

² «Vaig conèixer molt bé Simone Weil. Vaig considerar-la superior a tots els de la seva generació, però molt superior.» ALAIN, «Simone Weil», *La Table Ronde*, núm. 28 (1950).

³ *Ibidem*.

⁴ Cristina CAMPO, «Introduzione a Simone Weil, *Attesa di Dio*», dins *Sotto falso nome*, Adelphi, Milà, 1998, p. 150-151.

escrits a Marsella revela que contenen nombroses contradiccions. El pensament de Weil s'hi desplega, la filòsofa hi explora diferents direccions, planteja hipòtesis, vacil·la, recula, avança tentinejant. Els quaderns no exposen, doncs, un pensament acabat i sistemàtic, sinó més aviat apunts provisionals d'un pensament en evolució. Weil, que redactava meticulosament els escrits que volia publicar i els revisava fins a l'infinit, es mostrava reticent a ensenyar a altres persones el contingut dels quaderns, sabent que no era definitiu. Així ho expressa a la carta que Gustave Thibon reproduceix al prefaci: «No sé si us he dit, pel que fa als quaderns, que podeu llegir-ne els passatges que vulgueu a qui vulgueu, però que no n'heu de deixar cap en mans de ningú altre...» I aquesta reticència s'expressa també en una carta enviada al seu amic Gilbert Kahn en què li desaconsella la lectura dels quaderns:

La relació entre el seu contingut i les qüestions que a vostè li preocupen no és llunyana, però es troba extremament amagada i sense que res pugui indicar-la. No hi veuria altra cosa que atzaroses exposicions sobre qüestions de teologia...⁵

Amb aquestes indicacions no vull suggerir que la tasca realitzada per Gustave Thibon sigui il·legítima. No ho és. D'entrada perquè, com es veu a la carta, la mateixa Simone li llegà la propietat absoluta dels seus quaderns: podia fer-ne, per tant, el que bonament li semblés. Però és que, a més, cal agrair a Thibon l'enorme esforç de convertir en digeribles i comprensibles un conjunt desordenat de re-

⁵ PÉTREMENT, *Vida de Simone Weil*, p. 653.

flexions que, si s'haguessin publicat tal com Weil les hi deixà, haurien, sens dubte, aclaparat i desorientat la majoria de lectors. Thibon va aconseguir construir un tot coherent a partir dels quaderns, amb la qual cosa va obrir la possibilitat d'introduir-se en el pensament weil·lià de maduresa a través d'un llibre agradable de llegir. L'èxit de la seva tasca és evident, atès que aquesta obra continua sent encara una de les més llegides de Simone Weil. Com digué Manuel Sacristán el 1951, a la ressenya que feu per a la revista *Laye*:

Afortunadamente, Gustave Thibon, que se encargó de editar este volumen, fue un auténtico amigo de la autora [...]. Esa circunstancia, unida a su indudable honradez intelectual, ha permitido a Thibon realizar bastante dignamente su peligrosa tarea.⁶

Cal prendre's, doncs, les reflexions contingudes en aquest llibre com el que són: no l'exposició sistemàtica i acabada del pensament de Simone Weil, sinó tan sols un tast, un primer contacte a partir del qual endinsar-se a la seva obra. Les persones que vulguin pensar i reflexionar, trobaran en els apunts weil·lians indicacions prou fecundes per fer-ho a bastament. Les que s'enamoren de Simone Weil amb aquest llibre i vulguin aprofundir en el seu pensament, tenen a l'abast la majoria dels escrits weil·lians preparats en edició crítica de l'editorial Gallimard, on podran trobar aquestes idees en el seu context.⁷ Poden consultar també la gran quantitat

⁶ Manuel SACRISTÁN, *Papeles de filosofía. Panfletos y materiales*, Icaria, Barcelona, 1985, p. 468.

⁷ Per identificar els fragments de *La gravetat i la gràcia* en els quaderns de Simone Weil pot consultar-se el minuciós treball de Marie-Annette